

SV-409 1 Sosiologiske analyser

Kandidat **7211**

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
1 Forside SV-409 20. mai 2016	Flervalg	Automatisk poengsum	Leveret
2 Eksamensoppgaver	Skriveoppgave	Manuell poengsum	Leveret

SV-409 1 Sosiologiske analyser

Emnekode	SV-409	PDF opprettet	12.09.2016 09:16
Vurderingsform	SV-409	Opprettet av	Espen Andersen
Starttidspunkt:	20.05.2016 09:00	Antall sider	8
Sluttidspunkt:	20.05.2016 14:00	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201606100000	Skriv ut automatisk rettede	Ja

Seksjon 1

1 OPPGAVE

Forside SV-409 20. mai 2016

Emnekode: SV-409

Emnenavn: Sosiologiske analyser

Dato: 20. mai 2016

Varighet: 5 timer

Tillatte hjelpemidler: Ingen tillatte hjelpemidler

Merknader: 3 av 4 spørsmål skal besvares

LYKKE TIL!

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

Ja

Nei

Eksamensoppgaver

Besvar 3 av følgende 4 oppgaver:

(1) Redegjør for metoden som Lysgaard (1961) brukte i studien som ble publisert i boka 'Arbeiderkollektivet'.

(2) Drøft i hvilken grad familie- og sosial-politikk kan påvirke fertilitetsratene (fødselsratene) i et land.

(3) Drøft hvordan fordelingen av fritid har endret seg de siste 50 eller 100 årene hvis vi sammenligner sosiale lag/klasser.

(4) Hva betyr relativ fattigdom, og hvordan kan dette studeres?

Skriv ditt svar her...

BESVARELSE

1. Lysgaards arbeiderkollektiv

Sverre Lysgaard foretok i 1961 en omfattende induktiv studie hvor han observerte en papirfabrikk i Moss. Studien er et eksempel på en empiridrevet forskning, hvor han gikk inn uten en sosiologisk teori i bakhånd. Han observerte et fenomen og utviklet en teori på bakgrunn av det. Han utviklet en sosiologisk teori om arbeiderkollektivet. Ifølge Bråten er det både en teoretisk og empirisk studie. I ettertid har studien hans blitt brukt mye når det er snakk om arbeidslivsforskning, men ettersom forskningen derimot aldri ble oversatt til engelsk har han fått lite oppmerksomhet utenfor skandinavia. I Norge var det lite forskning rundt dette før han, han hadde derfor lite teori å bygge studien sin på. Han foretok en funksjonell analyse hvor han ville utvikle en sosiologisk teori om hvordan arbeiderkollektivet fungerte og hvordan samspillet var. I tillegg foretok han en dynamisk analyse for å se på hvordan arbeiderkollektivet oppsto og utviklet seg.

Han ville se på hvordan de ansatte i fabrikkens forholdt seg til hverandre og arbeidsplassen. I sin forskning brukte han metodetriangulering, hvor han og en forskningsgruppe ved hjelp av deltakende observasjon jobbet i fabrikkens i en viss periode og intervjuet de ansatte samtidig som de prøvde å integrere seg selv i fabrikkens. Dette for å få tillit fra arbeiderne i tillegg til de overordnede.

Sverre Lysgaard var opptatt av systembegrepet og strukturer. Systemet fungerer ifølge Lysgaard ut ifra de roller og verdier som er i det sosiale rommet, ikke nødvendigvis utifra hva som er rett og galt. Han deler fabrikken opp i tre systemer; det kollektive systemet (KS), det teknisk økonomiske systemet (TØS) og det menneskelige systemet (MS).

Mens det teknisk økonomiske systemet er hele bedriften, inneholder det kollektive systemet kun arbeiderne. Lysgaard argumentere for viktigheten av det kollektive. Her kan alle arbeiderne samle seg sammen mot ledelsen, og danne et fellesskap. Likhet er her viktig, da det å skille seg ut ikke blir godtatt. Alle kjenner sine roller, og det er store kollektive verdier. De overordnede prøver hele tiden å infiltrere og komme inn i det kollektive systemet, men fellesskapet er så sterkt at det kan overvinne TØS. Det er hele tiden kollektivet som styrer. Relasjonen mellom overordnet og underordnet ser ut til å være en utfordrende relasjon. For ledelsen kan det være vanskelig å komme inn på arbeiderne ettersom de sjeldent vil få individuelle svar, da det er de kollektive verdiene som tar over og som bestemmer hva arbeiderne skal si. For arbeiderne er det svært negativt hvis noen får et forhold til ledelsen, eller i verste fall stiger i gradene. Dette blir sett på som et svik, og noe som bryter med det kollektive systemet og dens verdier.

Gjennom deltakende observasjon og dybdeintervjuer fikk Lysgaard ut mye informasjon av arbeiderne. Grunnen til at deltakende observasjon var en velfungerende metode var nettopp på grunn av det sterke kollektive systemet. Å skulle komme utenifra og intervju kan være vanskelig i en slik situasjon. Lysgaard tok opp hvordan det var spesielt viktig at de som observerte fabrikken ikke hadde noe kontakt med ledelsen. I en bedrift hvor det kollektivet står såpass sterkt kan det være ekstra vanskelig å få tillit og få ut nødvendig informasjon, spesielt fra underordnede som burde passe litt på hva de sier. Forskerne jobbet derfor lenge i bedriften for å bli en del av kollektivet, og dermed få arbeiderne til å åpne seg opp for dem. Etterhvert som de ble kjent kunne de også få til mer utfyllende dybdeintervjuer. For at dette skulle bli en god analyse var det derimot også nødvendig å få ledelsens perspektiv på det. Selv om 'arbeiderkollektivet' i hovedsak handler om arbeiderne, vil det være viktig å se situasjonen fra flere sider. Det ble derfor også foretatt intervju med de overordna for å høre om deres tanker rundt fabrikken og systemet.

Det er mye som kan sies om Lysgaards teori om arbeiderkollektivet, og det blir i skandinavisk sammenheng fremdeles flittig brukt når det kommer til arbeidsliv. Det kan anvendes i mange typer organisasjoner, så lenge det er et hierarkisk system og ansatte. Det handler mye om makt, rolleforventinger og strukturer. Kollektivteorien kan også anvendes til andre situasjoner, for eksempel universitetssettingen, hvor studentene er en stor kollektiv gruppe mot de som styrer, og hvis de er mange nok kan klare å få gjennom forslag til endringer. Kollektivteorien hans kan også være med på å forklare integreringsproblemet i Norge. I norske bedrifter ser en at integrering av annerledeshet er et problem. En forklaring kan være de kollektive verdiene rundt det. Hvis det menneskelige systemet (MS) hadde fått større oppmerksomhet hadde dette kanskje vært annerledes. Lysgaard bruker ikke mye tid på det menneskelige systemet, noe som kanskje kan være en svakhet i hans teori. Metodebruken hans er derimot en fordel, da han ved hjelp av metodetriangulering får frem både dybden og bredden hvordan fabrikken og kollektivssystemet fungerer.

3. Tidsbruksundersøkelser - endringer av fritid de siste 50-100 årene

Ved hjelp av tidsbrukundersøkelser har en mulighet til å se hvordan tidsbruken har endret seg over tid. Tidsbruksundersøkelser ser både på inntektsarbeid, ubetalt arbeid, fritid og søvn. Ved hjelp av tidsdagbøker skal repondentene føre inn hva de gjør og hvem de er med hvert tiende minutt i to dager. Det er flere undersøkelser fra blant annet SSBs som ser på inntektsarbeid, men få som også tar med ubetalt arbeid og fritid. Tidsbrukundersøkelser er derfor et godt redskap til å få oversikt over hva folk faktisk bruker dagene sine på. Når en snakker om ubetalt arbeid ser en på arbeid en gjør i hjemmet som en ikke får betalt for, som husarbeid og matlaging. Ved å se på fritid får vi en verdifull innsikt i hva folk velger å bruke tiden sin på og hvem de er sammen med. Søvn handler om ens fysiske behov, og er tatt med fordi tidsbruksundersøkelser følger 24 timer av døgnet. Omsorg og stell av barn kan være vanskelig å plassere, ettersom noen vil si at det er ubetalt arbeid mens andre vil se på det som fritid. Uten å gå for dypt inn på det, må Gershuny nevnes når det er snakk om tidsbruk. Han så nemlig på hvordan tidsbruken kunne analyseres på ulike måter, og hvordan det henger sammen på ulike nivå. Kvalitativt, kan en bruke mikro-sekvensiell analyse ved å se på aktøres dagligliv enten ved et narrativ ståsted; hvordan de selv opplever dagliglivet, eller fra et sosialt geografisk ståsted (Hägerstrand); det som påvirker dagliglivet. Ved Mikro-aggregert analyse går en kvantitativt inn og ser utenfor aktørens bevissthet om deres tidsbruk. En setter sammen tid som blir brukt på betalt arbeid, ubetalt arbeid og fritid. Jo mer tid en bruker på arbeid, jo mindre tid har en igjen til fritid. Makro analyser ser på hvordan samfunnet er organisert og satt sammen. Tidsbruken på aktørnivå påvirker samfunnsstrukturene. Hvis en velger å gå ut å spise på restaurant fjerner en noe av eget ubetalt arbeid som hadde gått til matlaging i hjemmet, men en vil da trenge arbeidstid fra en kokk og servitør for å få maten ute. En aktørs valg vil ikke påvirke samfunnet, men hvis alle velger å gå ut å spise vil det trenge flere kokker og servitører. Dette har endret seg over tid, i den forstand at det i alle sosiale lag er mer vanlige å gå ut å spise i dag enn det var for 50 år siden. Disse tre nivåene henger derfor sammen, men på grunn av oppgavens spørsmålsformulering er det andre ting som er mer relevant å ta i bruk enn Gershunys teorier når en skal se på endringer av fritidsbruk i et tidsperspektiv.

Blekesaune ser på hvordan belastninger i jobben kan føre til mer fritid. Ulike typer belastninger er fysiske belastninger i jobben, gentagende oppgaver og lav selvbestemmelse. Fysiske belastninger ser ut til å gå mer ut over kvinner, og dermed føre til mindre arbeid og mer fritid. En kan muligens tolke dette som at menn tåler mer fysisk belastning, i hvert fall nok til å ikke la det gå utover arbeidsmengden. Lav selvbestemmelse fører derimot til mindre arbeid og mer fritid for begge kjønn, mens gjentagende oppgaver ikke hadde noen korrelasjon. Det ser dermed ikke ut til at folk bryr seg så mye om å måtte gjøre de samme oppgavene i arbeidet. I hvilken grad dette har endret seg over tid kan en diskutere.

Når en skal se på hvordan tidsbruken av fritid har endret seg over tid, kan en se på hvordan det har endret seg mellom menn og kvinner, mellom rike og fattige (mindre rike), og mellom rike og fattige land. Ved tidsbruksundersøkelser kan en gå langt tilbake for å se hvordan dette har endret seg de siste 50 årene for eksempel. Det er ulike faktorer som påvirker tidsbruken. Velferdsstaten er en forklaring, som de senere år har tatt for seg mye av det ubetale arbeidet, som barnepass. Ved å se på det i et tidsperspektiv vil nok dette ha gjort mest for kvinner. Det tidligere husmoridealet hvor kvinnen var hjemme og passet barn og hus er ikke lenger normen i samfunnet. I tillegg til at velferdsstaten har tatt over mange av oppgavene, er det flere

kvinner som har gått ut i arbeidslivet. En kan derimot argumentere for at fritiden til kvinner ikke har endret seg veldig, men at de har gått over fra ubetalt arbeid til inntektsarbeid. Det vil også være avgjørende hvordan en ser på omsorg og stell av barn, for å si noe om fritiden til kvinner har endret seg. Hvis en legger dette inn under fritid som en nå får hjelp av samfunnet til å gjøre, vil fritiden til kvinner ha økt. Ser en på det som ubetalt arbeid, og noe en fremdeles må gjøre etter arbeidsdagen kan en muligens si at fritiden i en viss grad har minket. Dette fordi tid som ble brukt til dette tidligere i løpet av hele dagen, er nå blitt flyttet til tiden som er igjen etter endt arbeidsdag, noe mange liker å se på som fritid. Ser en derimot på oppgaver kvinner hadde for 50 eller 100 år siden som nå er forsvunnet, kan en lure på om en har fått mer fritid. Dette gjelder blant annet matlaging som en nå i større grad har mulighet til å la andre gjøre, enten ved å gå på restaurant og spise eller bestille mat hjem. Ødelagte klær som må fikses, blir nå som regel kastet til fordel for nye klær, mens det tidligere ble brukt mye tid på å sy og lappe dem sammen. På den andre siden er det også oppgaver som tidligere ble gjort av ekseperter, som en nå bruker tid på selv. Eksempler er banktjenester på nett, bestilling av reiser med transport og hotell som en gjør selv, og transportering av varer.

Også for menn kan tiden brukt på fritid ha endret seg i løpet av årene. Under husmorepoken var det vanlig at mennene brukte mye tid på inntektsarbeid. Nå som også kvinner er ute i arbeid, blir mye av det ubetalte arbeidet også fordelt ut på mennene. Mens kvinner går fra ubetalt til betalt arbeid, vil menn fortsatt bruke tid på betalt arbeid, men i tillegg også mer tid på ubetalt arbeid i hjemmet. Oftung beskriver denne endringen ved hjelp av et script for farskap. Her deler de opp farskapet i tre ulike roller. Forsørgerfaren er den typiske breadwinner faren, hvor rollen er å forsørge familien og dermed bruke tiden sin på betalt arbeid. I senere tid har det kommet ulike roller for farskap inn, deriblant hjelpe-til-faren og den likestilte faren. Førstnevnte handler om at mannen kan hjelpe til i huset og med barna, men det er fremdeles noen oppgaver som er forbeholdt kvinnen. Men den likestilte faren er rollene mer utvasket. Her fordeler kjønnene oppgavene seg imellom, og det er ingen fasitsvar på hvem som skal gjøre hva. Denne siste farsrollen er muligens det mest vanlige i dag, og det kan føre til at det ubetalte arbeidet i hjemmet blir relativt likt fordelt, og dermed etterlater seg like mengder med fritid til begge kjønn. I forhold til tidligere år vil fordelingen av fritid derimot høyst sannsynlig være mindre for menn nå.

Slike endringer gjelder for flere sosiale lag. De som kan klassifiseres som rike vil muligens ha tid til mer fritid fordi de har råd til å kjøpe flere tjenester enn de som ikke har like god råd. Dette kan være hushjelp, barnepass etter barnehage, gartner og slike ting. På den andre siden bruker muligens de rike mer tid på betalt arbeid. Når en sammenligner rike og fattige (mindre rike), kommer det fram at flere ser på fritid som noe som kunne vært brukt til inntektsgivende arbeid. Det er naturlig å tenke at flere av de som har mye penger, også bruker mye tid på å jobbe. Selv om det kan la andre ta seg av det ubetalte arbeidet, trenger ikke det å bety at det blir mer fritid igjen til dem. I Norge er det ikke like store klasseskiller som tidligere. For 50 år siden hadde middelklassen blant annet mye sterkere innflytelse enn i dag. Skillelinjene på hvem som hadde hva var større før. Likevel kan en fremdeles si at det er en middelklasse i Norge i dag. Rune Sakselid og Ove Skarpenes har blant annet forsket på dette, hvor de på bakgrunn av Michele Lamont sin undersøkelse om middelklassen i Frankrike og USA intervjuet folk i den norske middelklassen for å få frem hva de så på som den idelle væremåten. De fant da at det var to godhetsidealer som stakk seg frem; den

barmhjertige samaritan og samfunnsborgeren. Mens førstnevnte handler om å hjelpe andre, går idealet om den perfekte samfunnsborgeren ut på å arbeide og gjøre det som er til det kollektivets beste. Det å arbeide blir derfor sett på som positivt. Å si at en har mye fritid blir dermed ikke nødvendigvis sett på som noe bra. I tidsbruksundersøkelser kan det også være en form for skjevhet, både med hvem som faktisk svarer på slike undersøkelser, da det er noen samfunnslag det kan være vanskelig å få tak i. Aina Holmøy tar opp hvordan det er spesielt noen grupper i samfunnet som sjeldent svarer, deriblant gutter i 20årsalderen, kvinner i 60årene og mange eldre folk. I tillegg viser det seg å være vanlig å si at en jobber mer enn en faktisk gjør. Det kan føre til at fordelingen av fritid som kommer frem i slike undersøkelser ikke nødvendigvis er helt korrekte. Endringen i forhold til tidligere tider kan være at det da muligens ga høyere status å si at en faktisk hadde fritid, og ikke trengte å bruke det på ubetalt arbeid.

Når en sammenligner fattige og rike land, kommer det frem at det ofte er et ønske om å jobbe så lite som mulig for så mye som mulig i de fleste land. I fattige land brukes det derimot mer tid på fritid enn på arbeid, mens det i såkalt rike land brukes mer tid på arbeid enn fritid. En forklaring på dette kan være at det er vanskeligere å få arbeid i fattige land. Fritid trengs ikke nødvendigvis å være valgt frivillig. Dette er en ulempe ved tidsbruksundersøkelser, det at en ikke får med holdninger og tanker rundt tidsbruken.

Holdninger og tanker tar derimot Øia og Vestel opp i sin forskning om generasjonskløfta som forsvant. Dette handler ikke direkte om tidsbruk, men en ser på hvordan ungdom har endret seg over tid, og også hvordan deres bruk av fritid varierer. Forskningen ser på svar fra "Ung i Oslo", som er longitudinelle studier for ungdom mellom 14-17 år. Her kommer det frem hvordan ungdom i dag bruker fritiden annerledes enn ungdom for 50 år siden. Mens det tidligere var vanlig at ungdom brukte mye tid på å gå imot foreldrene og samfunnet, er ungdom i dag mindre opprørske. Det er også mindre rusmisbruk og kriminalitet blant unge i dag, og studien viser at flere bruker mye tid frivillig sammen med foreldrene enn det som var tilfelle for noen år tilbake. I tillegg er religion blitt en større del av hverdagen til mange ungdommer, og ifølge Hervieu-Léger er det blitt mer vanlig å sette sitt eget preg på religionen. For mange ungdommer blir mye av fritiden brukt til religiøse sammenkomster, noe som også var vanlig for 50 år siden, men som i årene imellom har vært mindre prioritert. Generelt ble nok mye av fritiden for 50 og 100 år siden til de fleste sosiale lag brukt på religiøse sammenkomster. Men ser en på ungdom som en egen sosial gruppe, kan en si at det er tydelige endringer av deres bruk av fritid de siste årene, spesielt når det kommer til hvem de tilbringer fritiden med.

Generelt har fordelingen av fritid endret seg for mange sosiale lag de siste årene. De største endringene ser en muligens når en sammenligner menn og kvinner, og deres arbeidsfordeling. Men også når en ser på sosiale klasser i forhold til fattig og rik, ser en at fritidsbruken har endret seg de senere årene med hva som er akseptabelt og ideelt.

4. Å studere relativ fattigdom

Fattigdom kan studeres på ulike måter. Det er i første omgang vanlig å skille mellom absolutt fattigdom og relativ fattigdom. Grensene for dette endres hele tiden. Mens absolutt fattigdom er satt til en spesifikk grense, regnes relativ fattigdom ut ifra medianinntekten. Her varierer det også om en bruker OECD eller EU sine mål.

OECD regner det ut ifra 50 prosent av medianinntekten, mens EU regner det ut ifra 60 prosent. OECD og EU har også hver sin ekvivalensskala for å studere dette ved å se på husholdsinntekt. Her regner man ut it ifra antall personer i husholdnignen. EU sin måling er mer generøs, men med store hushold er det lite endring. I OECD sin måling vil en person bruke 1 kr, mens neste voksne person bruker 70% av dette, og et barn halvparten. Med to barn regner en det ut slik $1+0,7+0,5+0,5= 2,7$. Bruker en EU sine mål ser det slik ut $1+0,5+0,3+0,3= 2,1$. I en viss grad kan slike målinger brukes for å studere relativ fattigdom, men det vil også være begrensinger med det. Inntektsfordelingen og forbruket til husholdet kan blant annet være skjevt fordelt.

En kan studere relativ fattigdom ut ifra inntektsfattigdom eller deprivasjon. Det er spesielt økonomer som bruker bruker førstnevnte, mens sosiologer er mer opptatt av deprivasjon, av levekår og levestandard. Her ser en på hva individer har og synes. Ved deprivasjon studerer en ulike faktorer ved individenes levestandard, slik som subjektive tanker rundt egen livsstil, bolig, miljø i den forstand om det er mye kriminalitet eller støy rundt, om en har luksusvarer som båt og hytte, i tillegg til ikke-luksusvarer som bil, tv, kjøleskap osv.

Morten Blekesaunes artikkel om økonomisk integrasjon er et eksempel på forskning rundt relativ fattigdom. Studien her handler om hvordan økonomisk integrasjon varier i ulike land, som man kan se på ved to ulike tilnærminger. Enten kan en studere relativt like innvandrere i ulike land for å se om det har noe å si hvilket land en kommer til, eller så kan en studere innvandrere og innfødte i land for så å i sammenlikne ulike land for å se om det er forskjell. Her kan en nemlig få ulike resultat. Det viser seg at innvandrere klarer seg best i velstående land, men hvis en sammenligner de med innfødte klarer de seg best i fattige land. I skandinavia er det høy aktivitet blant innvandrere, men ikke like mye arbeidsinntekt. Arbeidsintegreringen er derfor lav, mens mange er i utdanning. Arbeidsintegreringen blant kvinner er derimot høy i forhold til andre land. Selv om forskningen handler om integrasjon i arbeid, vil en ved hjelp av det også kunne få målinger på fattigdom. Det er ofte vanlig å tenke på arbeidsløse som fattige, men det vil være utfordrende å gjøre det i sammenligning med andre land. I USA er det blant annet vanlig at fattige jobber.

En kan også studere relativ fattigdom ved å se på fertilitetsratene i et land. Aasve et al., så på hvordan dette varierte i ulike land, og hvordan fertilitetsratene hadde en sammenheng med fattigdom. I skandinavia er det høy fertilitetsrate og lave sosiale kostnader, ettersom staten betaler for mye av barneomsorgen. I Sør-Europa er det lav fertilitetsrate og høye kostnader, mens det i liberale land er både høy fertilitetsrate og høye kostnader. I sistnevnte er det mye mulig at det kulturelle også spiller inn. Den relative fattigdommen kan ha noe å si på om en får barn eller ikke. I Italia vil det for eksempel muligens for noen være for dyrt å få barn, mens det i Norge og Storbritannia for noen kan lønne seg å få barn ettersom en da får pengestøtte fra staten. På grunn av dette kan en også argumentere for at det kan være utfordrende å studere relativ fattigdom ved hjelp av fertilitetsrater.